

Jaroslav Rudiš

Jaroslav Rudiš je bil rojen leta 1972 v Turnovu. Je učitelj zgodovine in nemščine, študiral je v Libercu, Pragi, Zürichu in Berlinu. Med drugim je bil član pankovske skupine. Sedaj je kulturni urednik dnevnika Pravo. Piše pripovedke, poezijo in poetična besedila. V letih 2001/2002 je bival v Berlinu, kjer je imel novinarsko štipendijo na Svobodni univerzi. Živi v Pragi.

Zgodba *Vozimo na čas* je vzeta iz knjige *Nebo pod Berlinom*, s podnaslovom, zgodba za žive in mrtve, rokovska zgodba iz berlinskega metroja. Pisatelj z naslovom tako namiguje na film režiserja Wima Wendersa *Angeli nad Berlinom*. Roman opisuje atmosfero v postsocialističnih družbah na Češkem in v Vzhodni Nemčiji. Roman je dobil pomembno literarno nagrado na Češkem in vzbudil ekstremne reakcije kritikov: tako pozitivne kot negativne.

Nebo pod Berlinom

(Nebe pod Berlinem, Labyrinth 2002)

Vozimo na čas

“Moram k očetu. Babica mi je pri njem pustila pismo”, je rekla zjutraj Katrin, ko se je skobalila iz odeje in si je prebrala sporočila iz mobilnega telefona.

Katrin ima babico rada. Stanuje v bloku v Eisenhüttenstadtu – mestu železarn – na poljski meji, ki ga je v petdesetih letih pomagala postaviti. To isto mesto je mnogo let pozneje postalo pobrateno z mestom, kjer sem se staršem rodil tudi jaz, preden smo se preselili v Prago.

To še ni vse: Eisenhüttenstadt se je prej imenoval Stalinstadt, in je bilo prvo socialistično mesto v NDR, podobno kot se je babica prej imenovala Scholz in ni bila babica, ampak mlada natakarcica v novih jeklarnah, nad vhodom katerih je visel napis:

Iz sovjetske rude in poljskega premoga topimo vzhodnonemško jeklo miru.

To vse je že preteklost. Kaj sploh so gesla? Nič več kot človeška imena – igra na odmev, ki izginja. Nekaj časa ga

kličemo, nekaj časa nekdo odgovarja. Potem pa je samo tišina, dokler se v prostoru ne zasliši neka nova ustrezna beseda, ki se jo za nekaj minut naskeniramo na hard disk.

Katrin dobro ve, kje lahko vedno najde očeta. Reinhard Blume je strojevodja v ubahnu. Danes popoldne se bo po službi nahajal v bifeju na spodnjem peronu esbahna na Friedrichstrasse, kjer se pri majhnih okroglih mizah zbirajo posebneži iz foha.

Strojevodje v u- in esbahnih so v bistvu podobni nogometošom: oboji imajo žogo in 120 % igrišče, polčas do malice se jim tudi vleče enako dolgo, vsi igrajo enako dobro, samo druge drese nosijo.

A to je odločilno: med posvečenimi se govori, da ti, ki vozijo rumene in počasnejše vlake ubahna, igrajo za nižje in revnejše moštvo, kot ti, ki vozijo bleščeče se kačovlake esbahnov.

Vsakemu od njih se tu in tam zgodi, da se loči in znova zaljubi, da zmaga v loteriji ali pa izgubi povišico, ker je izpustil eno postajo, lahko se mu celo zgodi, da povozi in uniči neko življenje. Vsi pa se sem pridejo zapit. Tu spodaj pri mizah so vsi enaki.

“Rečem ti, najhujše so te njihove pronicljive oči. Lokomotiva je že davno na koncu postaje, komaj se je to zgodilo, a te njihove oči, ta zadnji trenutek visi na steni predora kot nekakšen vprašaj, kot nož, ki te hoče zabosti, in ti niti ne veš, kdo ga drži v roki. Te oči, te tako hitro ne izginejo. Zakaj mi očitajo nekaj, česar jaz nisem kriv? Zdravnik mi je svetoval, naj grem na hokej, na pijačo, naj grem smučat ali naj grem plezat na Rujáno, samo da bi pozabil na vse to, za te ljudi ti nisi odgovoren, pravi, kar sicer vem, vendar kako izbrisati oči pred sabo, tega ti zdravnik ne pove. Moram gledati samo na progo, vseskozi si to ponavljam, moram se osredotočiti samo na tirnice.

“Zdravnik mi je svetoval, naj pustim službo. Tega pa sploh ne morem. Ne bom nekje prestavljal smer tračnic ali napovedoval postaje. Če si enkrat mašinfirer, moraš tudi ostati. Poglej na primer premiera. A bi lahko premier delal kaj drugega?” jim razlaga Günter, manjši, starejši in debelejši kolega gospoda Blumeja.

“Pha, menjati tračnice ... in ta premier, ta že ne bi znal vozit. Premier naj kar ostane premier, jasno, to je usoda,” mu pritrjuje gospod Blume.

Ko gre Günther na stranišče, se gospod Blume, ki ima tudi trebuh in poleg tega še plešo, skloni k meni. Smrdi po pivu. Iz oči mu gleda pošihтна utrujenost. Vpraša me, ali sem že kdaj na lastne oči videl pravega rekorderja ali pa, če sem sam kdaj presegel kakšen rekord.

Pravim, da ja, enkrat pa sem res presegel rekord. To je bilo leta 88 ali 89, ne vem več, nekoč v gimnaziji. Štiriindvajset ur smo igrali košarko. Nepretrgano ves dan! Zgodilo se je, da eno uro ni bilo elektrike, zato smo igrali pri svečah in petrolejkah, bolele so nas noge, a smo morali igrati do konca, saj nas je spremljalo dosti deklet in ker sem bil v Zvezi mladine, sem moral izpolniti letno obveznost in neki norec si je v zadnjem trenutku izmislil košarkaško

obveznost. Ves naslednji teden mi je šumelo v ušesih. Pretiravanje je nevarno orožje. Psihokiler.

Katrin se nežno zasmije. S prsti si poboža greben nosa, ustrašim se, pa menda ne bo povedala, da sva skupaj preseгла rekord v čisto drugi disciplini, a Katrin molči. Jasno, pred očetom si ne sme dovoliti takih intimnosti.

Gospod Blume samo zamahne z roko.

“Takšni rekordi se ne štejejo. Štejejo se samo ti, ki se zapisujejo v življenje”, dvigne roko in pokaže proti Güntherjevemu hrbtu. Kratke noge dvigujejo njegovo mogočno telo navzgor v halo. Tam nekje nad stopnicami je stranišče.

“Günther, to je naš rekorder. V dvajsetih letih jih je povozil kar pet. Pet!”

“Hudiča ... Aha ... Kaj pa vi?”

Gospod Blume skomigne z rameni in reče, da samo enega in še ta je preživel. Samo njegove roke ne.

Günther ima menda v sebi nek magnet.

“Pravimo mu topličar”, se heheta gospod Blume. To je takšen oster smeh, ki potiska strah nazaj pod zemljo. Pravi, da vsak kolega, ki nekoga pokonča, dobi od podjetja različno dolge počitnice, da si psihično opomore.

“Prav Günther je to poimenoval toplice. V številu dni absolutno vodi. Zdravnik ga že zafrkava, da mu naslednjih toplic ne predpiše več, da samomorilce dobiva prek oglasa. A on mu to govori zato, da bi Güntherja malo raztresel. Ima namreč psihične probleme. Večina fantov, ki jih je zadela ta nesreča, pri podjetju tako ali tako končajo. Posebno če se jim to zgodi tudi drugič. Tega nihče ne zdrži. Samo Günther.”

Günther se vrne k mizi, pomaha punci za pultom, naroči še tri žitne vodke in kolo za Katrin. Za sebe obloženo žemljo s salamo. Prižge si in prekrije glavo z ovojem cigaretnega dima.

Nadaljuje: “To ti pa rečem, Reinhard. Najhuje je, da jih vedno še enkrat srečam. Pripeljem se na postajo in iz te množice na peronu po meni bliskajo njihove oči. Prepoznam jih. Režijo se mi. Niti ne hudobno, nekateri so videti celo zadovoljni. Kot bi našli svoj mir. Drugi so skriti v predoru in iz teme svetijo samo njihove prodorne oči. To ti rečem, ti ljudje ne gredo v nebesa. In če že, potem so nebesa tukaj spodaj. Včasih imam občutek, da sedijo zraven mene na fotelju in mi dajejo signale. Lahko pelješ. Stoj. Počasna vožnja. Lahko pelješ. Ves se spotim, ko ugotovim, da govorim sam s sabo. Morda boš rekel, da je to neumnost, a jaz ti rečem, nekaj na tem je. Je, je.”

Gospod Blume nakloni glavo, nekaj časa študira pajčevine pri stropu (po stropu), potem se napije in zaželi vse najboljše našemu bendu, ki sva ga ustanovila s prijateljem (zaenkrat sva v sestavi samo midva s Pancho Dirkom) in ki sva ga poimenovala U-Bahn, ker imava rada ropot, temo in punk rok. Pripoveduje nama, da ima tudi on rad glasbo za mlade, samo da ni preveč naglas, potem mu popustijo živci, rajši ima country, ta ga pomirja, najboljša pa je havajska kitara, ki se vleče s počasnimi pesmimi.

“Vedno si predstavljam jutro nekje v preriji. Kava, narejena na ognju, in okrog ni žive duše, samo nekje v daljavi pelje majhen vlak. Življenje brez tirov, to ne bi bilo življenje”, pravi gospod Blume in me vpraša, kam spadava: med dolgolase ali med gologlave, odgovorim mu, da med dolgolase, in on, da je to v redu, da sem ga s tem malo pomiril, da so z gologlavci v ubahnu vseskozi problemi. Pred kratkim je nekdo pred njegovimi očmi obrcal mladega Afričana.

“Nisem se mogel ganiti od stroja, poklical sem centralo, rečem si, ljudje ga bodo ustavili, še preden bodo prišli policaji, a ljudje so se samo umaknili. V naših časih se je govorilo, dolgi lasje, kratek razum, a jaz pravim, brez las, brez razuma. A po drugi strani bi tudi lahko bilo manj Afričanov in Turkov tukaj, tudi oni so za to krivi, vsi ti črnici menda tu ne študirajo, pomislite samo na teroristične napade,” gospod Blume udarja s prstom ene roke ob mizo in srka žitno vodko.

Günther me je vprašal, ali sem že slišal o praznem vlaku, ki se pojavlja v berlinskem podzemlju.

Ja, nekaj sem slišal. V žilah mesta menda straši že dolgo. Znova in znova ga kdo vidi, kako pravkar starta s postaje. Govorilo se je o tem po gostilnah in pisalo v časopisih.

Nekdo, ki je povezan z duhovi in posmrtnim življenjem, trdi, da odprava prevaža od nikoder k nikamor te, ki jih je ubahn prikrajšal za življenje, vse samomorilce, nesrečne ljubimce in tudi tega fanta, ki je skozi predor hotel pobegniti na Zahod, ni ga pokosil vlak, ampak rafal strojnice kalašnikov, v njem se vozijo narkomani, grbasti starci, bolne starke, fantje, ki so srfali na strehah vagonov, a so jim bili stropi prenizki in jim je iz glave odtekla vsa kri. Z njim se prevaža tudi ta dvanajstletna deklica s kitami, ki jo je Günther povozil med Love Parade, medtem ko je poslušala glasbo.

Günther pripoveduje, da je poskakovala in se spotaknila in se preobrnila prek meje perona, ravno, ko je na postajo pripeljal njegov vlak, ljudje so zaječali, ljudje vedno zaječijo, ko je že prepozno, oči je imela še majhne, a ga je s pogledom kljub vsemu prebodla, tako je bila prestrašena, in ko sta policaj in zdravnik prilezla izpod vagona in sta si slekla rokavice, je policaj, še mlad fant, rekel, da je punca poslušala Britney Spears, da je bil tudi on s svojo punco na njihovem koncertu, da ni bil bogvekaj, in da se z wallmanom sploh ni nič zgodilo, in zdravnik je rekel, da je res neverjetno, koliko te stvari danes zdržijo.

“Veš kaj ti rečem, Reinhard, tudi ona potuje s tem vlakom duhov.”

Na peronu ustavlja enka – smer Wannsee. Katrin pogleda skozi steklo na peron in izpihne iz pljuč dolgo, tenko cigaretno nit, ki se kot vozec ovije okrog vratu stropne luči. Po tem sklepam, da se dolgočasi, da bi ta trenutek najraje zadavila, da je zgodbo slišala že stokrat, saj na podzemski dela polovica njene družine.

Katrin zmečka ogorek in reče: “Oči, a imaš to pismo zame?”

Gospod Blume se zagradi tam, kjer nosi srce in denarnico: “Mein Gott, punčka, pozabil sem ga doma. Pa pridita jutri s tvojim k nam domov, jaz sicer ves dan vozim, a o ubahnu imam mnogo knjig in člankov in mama se o tem rada razgovori, saj veš!”

Katrin sicer prikima, a nad predlogom ni videti preveč navdušena.

“Babica – to je tvoja mama, a ne? A se še zmeraj tako boji neviht?”

“Še zmeraj.” gospod Blume odgovori Güntherju.

Günther se poslovi, in če bom hotel še kaj več izvedeti o berlinskem ubahnu, ga lahko dobim tukaj, če ni tukaj, potem poseda v Nordringu na Schönhauser Alleee, v stari gostilni, kjer se tudi zbirajo ljudje od foha in ti podzemski celo organizirajo turnirje.

Drugi dan stojiva pri bloku na Smetanastrasse v Weissensee. Videti je kot zlepljen iz majhnih škatlic sušičkih varnostnih vžigalic. Safety Boton Matches. Ob zgrbljena drevesa pred vhodom se opirajo decembrske sape, težkim oblakom je pravkar nekdo prestrelil otekle trebuhe.

“Blumova,” nas pozdravlja Katrinina mama, prepoteno čelo si utira ob rokav in roke v zelenobel predpasnik z napisom Guten Appetit! ter naju povabi naprej. Za vrati diši kolač. Katrin pravi, da starša živita skromno, a dobro. Res je.

Stanovanje ni veliko – od tu ni daleč niti na tramvaj, niti v bolnišnico, niti k turškemu in italijanskemu bistroju, niti na katoliško, evangelično in židovsko pokopališče, niti v prihodnost, niti v preteklost ... Ozko predsobo in kuhinjo krasijo veliki in še večji stenčasi.

“V življenju nisem nič ukradla. A te moje stenčase, te sem odnesla iz urada. Nekaterim stvarem se zdaj samo smejem, kako smo bili mladi in naivni, a nekako srečni. Nisem jih sposobna vreči proč,” pripoveduje gospa Blum in vprašam jo, ali misli, da danes ni srečna, a ona pravi, menda ja, a nekako drugače, kako, ne ve. Morda je to zato, ker človek ve, da je srečen šele zvečer, ko se ustavi, in malokdaj zjutraj, in zdaj je šele dopoldan. A na to gospa Blum ne misli.

Ko hodi, s prsti drsi po črnih okvirih stenčasov in jim briše prah. V kuhinji preveri majhno sivo kepo, poduha jo, odpre koš in izjavi: “Kolač je že skoraj gotov.”

Gospa Blum je bila računovodkinja in prostovoljna aranžerka stenčasov prometnega urada glavnega mesta NDR. Ko se je svet začel majati v temeljih in se je NDR združila z reprezentativnim mestom Zahodnim Berlinom in Zahodno Nemčijo, so morali nekateri ljudi – tako kot vedno v velikih trenutkih zgodovine – žrtvovati.

Zdaj ni več računovodkinja in prostovoljna stenčasarica. Napoveduje vreme. V supermarketu na Frankfurter Allee vesi na bakelitne gospodične spomladanska, poletna, jesenska in zimska oblačila.

Vsak korak po predsobi je razvoj, je velik skok v stoletni zgodovini berlinskega ubahna in prve države proletarcev in kmetov in delujoče inteligence na nemških tleh. Na eni fotografiji si stavbeniki podajajo roke v na novo odprti postaji Hönow, na končni postaji današnje u-petke.

Gospa Blum pripoveduje, kako se je 1. julija 1989 pripeljala z Alexa s podzemsko tudi strankarska delegacija z Erichom Honeckerjem, ki je v metroju zdržal samo dve postaji do Hellersdorfu, naprej pa je nadaljeval z mercedesom, tako da so se na Alex pripeljali samo pionirji, ki so ga spremljali.

“Nekatere ženske so ga menda slišale, da se je pritoževal, da se pelje preveč dolgo, da je prepih v ubahnu in da ga od klopi boli hrbet, a v govorniški drži se mu to ni videlo, stal je ravno kot sveča, dolgo je govoril o razvoju in ljudje so mu dolgo ploskali, nihče ne bi rekel, da so mu dnevi, njemu in NDR, šketi.”

Na drugi fotografiji sedi skupina strojevodij na sestanku, smejejo se, pred seboj imajo kozarček vode in nagelj, izpod tesnih uniforem jim gledajo zlikani konci srajc in pod njimi se blešči napis:

Vozimo na čas za socializem.

“Ja, v socializmu so vozili samo na čas. Tole je oči,” se heheta Katrin in s prstom prebode čelo postavice. “In tole Günther.”

“Mami je bila vedno nadarjena za slikanje,” mi Katrin zašepeta v uho. “Pohvali jo za to, prosim.” In tako hvalim agitacijski okras in gospa Blum se topi, da to ni nič, da je to samo njen konjiček in radost in da ni samo aranžerka stenčasa, tudi kronistka, in da se ji to zdi še bolj pomembno.

“Magdalena je rekla, da nihče več v prometnem uradu tega ne dela. A ni to škoda? Kdo bo čez eno leto vedel, kaj se je zgodilo danes?” se razburja gospa Blum.

V mizi odkrije debelo knjigo. Kar se je odigralo v ubahnu in esbahnu ostaja za vedno zamrznjeno v njeni kroniki, okrašeno z izrezki iz časopisov, s pripombami, s tabelami, z zastavami in z nekaj lastnoročno narisanimi slikami.

Katrin zraven prižge televizijo in gospa Blum počasi obrača strani. “Tale fotografija je s prehoda na Friedrichstrasse, kaže, kako so se tam križale vzhodne in zahodne povezave,” kaže sliko s dvema fantoma v kavbojskih bundah, med seboj podpirata tretjega, ki ne more stati sam. V rokah držijo piva in eden kriči v objektiv. Zelo naglas.

“Ko se je vse to začelo, so se navzdol valile trume ljudi. Prava poplava. Tudi jaz sem bila tam. Vrsta za dve uri, zahodni vlaki tam doli niso uspeli vseh naložiti, čeprav so vso noč vozili v desetminutnih intervalih, od nas vzhodnih niso zahtevali vozovnic, zadostovalo je, da si pokazal potni list in lahko si se odpeljal, kamor si hotel, celo do Wannsee, a vsi so hoteli samo na Ku'Damm, samo pogledati te trgovine, če je vse to res, kar se je govorilo o tej ulici, en nabit vlak je peljal za drugim, in vsi so imeli v rokah štirideset let stare mape, ker na teh naših novih Ku'Damma ni bilo, tam ni bilo niti Zahodnega Berlina, in naši cariniki so na začetku zanalašč komplidirali. Vprašali so me, s kakšnim namenom potujem v Zahodni Berlin, morda so hoteli ustaviti to množico in zgodovino, morda se jim je vse skupaj zdelo kot v čudnih sanjah, a ljudi se ni dalo ustaviti, čakali so, prepevali, pili pivo in cariniki so potem spraševali samo še vsakega tretjega in potem samo še vsakega stotega in na koncu sploh niso več spraševali, samo še potne liste so hoteli videti, kot da bi si hoteli v spomin vtisniti imena ljudi, zaradi katerih se je vse to končalo, zaradi katerih so izgubili. Včasih se tako vprašam, kaj zdaj vsi ti ljudje delajo ... A bi še malo kave, gospod Bém? Kaj pa delajo vaši starši?” gospa Blum odide in prinese kavico.

“Oče je učitelj in mama tudi.”

“In vi?”

“Tudi jaz sem učitelj. Učim zgodovino in nemščino. Zdaj pa imam štipendijo v Berlinu. Od Evropske skupnosti.”

“To je pa res krasna služba.” Moja sestra je bila tudi učiteljica, a z otroki je danes zelo težko delati. Ljudje izumirajo v vsej skupnosti. Tudi pri vas?”

“Tudi.”

“Vidite! Človek tukaj niti iz časopisov ne izve, kaj se tam pri vas dogaja. Na Češkem sem z očetom in dekletoma bila večkrat, tudi v Pragi, nekje še bodo fotografije s Hradčanov, bili pa smo tudi pri nekem krasnem jezeru spodaj pri avstrijski meji, jadrnice so letele po vodi in očka je rekel, da je tam tak promet kot pri nas pri Muggelsee, ko dozori poletje, in vsem nam je bilo slabo po pokvarjeni golaževi juhi ... Potovali smo tudi na Balaton, na Češkem pa je naš očka vedno kupoval pivo, saj tega madžarskega se na ni dalo piti in našega tudi ne. A tega jaz ne znam presoditi, saj piva sploh ne pijem. To so bili krasni časi ... In kako dolgo že hodita s Katrin?”

“Tri mesece.”

“Vidite, in ta naša punca nam nič ne pove. Jaz sem pa mislila, da še vedno hodi z bodočim filmskim režiserjem. Sicer pa jaz vedno pravim, umetniki so kot moje lutke, na katere obešam krasno drago perilo. Na prvi pogled so zelo lepe, a opore pri njih v življenju ne najdete, saj za to nimajo prave konstitucije ...”

Srkam kavo, listam kroniko in računam, da je samo v zadnjih treh letih berlinska prometna zveza gasila: deset novih obnovljenih postaj, sedem prometnih nesreč, deset požarov. Sto dvajset ljudi si je poskušalo vzeti življenje pod vlakom, dvainštiridesetim je to uspelo – dvema je pri tem pomagal družinski prijatelj Günther, dvajset ljudi je nesrečo preživel in druge je nekdo v zadnjem trenutku pregovoril ali jim celo preprečil skok s perona. Kdo? O tem kronika molči.

Gospa Blum utiša radio, iz katerega grmijo poročila, sede za mizo in si obriše roke v predpasnik.

“Ko tako premišljam o vašem vprašanju, vam moram odgovoriti, da sem pravzaprav srečna. Ravnokar so rekli na televiziji, da je bil v sedemnajstem in osemnajstem stoletju vsak četrti prebivalec našega mesta Francoz, kar pomeni, da je vsak četrti tukaj pil vino in ne pivo, a jaz imam danes spet občutek, da je nasprotno vsak četrti tu nesrečen, vsaj glede na to, kar preberem v časopisih ali slišim od žensk. Če je človek zdrav in mu nič ne manjka, bi moral biti srečen. Kar pogledjte reveža Güntherja in te njegove fiksne ideje. On je celo hotel, da bi mu jih jaz zapisovala!”

“In zakaj tega nisi naredila? Morda bi bilo to še celo zabavno,” se oglasi Katrin iz sosednje sobe.

Gospa Blum pravi, da se ji to sploh ne zdi tako zabavno in je preveč osebno, da take izkušnje mora vsak zapisati sam in Günther je tega zmožen. Pripoveduje, kako je študiral za inženirja, potem pa mu je umrl oče in je končal v ubahnu, saj je tako hitreje prišel do denarja in stanovanja.

“A o tem Günther raje ne govori, raje naklada o samomorilcih. Razumem ga, vsak človek v sebi nosi neko skrivnost,” razpreda gospa Blum in si na stegnih ravna robove predpasnika. Katrin pravi, da si gre na balkon prižgat cigareto.

Gospa Blum pripovedujem, da sem se v življenju srečal s čudnim naključjem, vse do osmega razreda sem hotel biti strojevodja, nič drugega na svetu nisem hotel postati, vsi so se že navadili na to, da bom sedel na lokomotivi in prevažal težek tovor med Libercem in Prago kot striček Mirek, ki me je nekoč vzel na lokomotivo, na katero je bil ponosen kot Karel IV. na Karlštejn, oboževal jo je bolj kot svojo družino, ki jo je zaradi lokomotive tudi zapustil.

Hotel sem biti kot on, a so mi na zdravniškem pregledu odkrili dioptrijo.

Vso noč sem jokal in vseeno mi je bilo, kaj se zgodi, oče je zjutraj v kuhinji pustil glasen digestor, da ne bi soseda nič slišala, saj je ta ženska drugače slišala prav vse, in mi je rekel, da so tudi drugi poklici, na primer gradbenik, zdravnik ali inženir. V vsakem poklicu mora človek najti nekaj dobrega, tako kot v vsaki dobi, on je tudi hotel postati vojaški pilot, a ga niso pustili na vojaško šolo, saj je dedek imel veliko kmetijo in za ženo Nemko in oče je bil zaradi tega nezanesljiv in bi lahko z migom izginil na Zahod, in zato je postal orodjar in pozneje učitelj na poklicni šoli, ampak o tem naj nikomur ne zinem niti besede.

In potem je prišel čas, ko sem na gimnaziji odkril električno kitaro in glasbo in z bratom sem ustanovil bend in potem sem se odločil postati učitelj in ustanovil še en bend, a obsedenost z vlaki mi je za vedno ostala.

Gospa Blum mi je rekla, da je to lepo, da nič na tem svetu ni naključje, da imam kot učitelj gotovo poslanstvo, tako kot Günther, ki vozi ljudi na Alex, Olimpijski stadion ali do ZOO, naliže si še kavo in jo previdno osladi z eno žlico sladkorja, pomeša, poskusi in potem doda še pol žlice.

“Osebno si mislim, da so za samomorilce krivi novinarji. Samomor ni gripa, a je tudi nalezljiv. Skoči eden, naslednjega dne izrežem članek, v katerem analizirajo njegovo življenje in zakaj ni hotel več živeti, nalepim to zgodbo v knjigo in sem prepričana, da si v kiosku kupi časopis še nekdo, ki bo jutri ali pojutrišnjem tudi skočil. Ali ste opazili, gospod Bem, da ti reveži skačejo, kot bi igrali v odštekani televizijski nadaljevanki, na primer v Dallasu ali Pri nas v Springfeldu, samo da je v teh njihovih nadaljevankah vse zares, oni zares umirajo in povzročajo drugim bolečine. En samomor ima pet nadaljevanj, potem se energija izgubi, porabi se, tako kot med nevihtnimi oblaki, nekaj časa je mir, zrak se očisti, a čez mesec je spet zadušljivo in vse se še enkrat ponovi. Na primer tukaj, oslini prst in zalista nazaj:

“V ponedeljek je skočila na Stadtmitte mlada negovalka iz bolnišnice Charité, ker jo je zapustil nek primarij, ki se ni hotel ločiti. Morda je zanimivo, da če se je že odločila skočiti, da ni skočila doma, z okna, saj je njen blok imel najmanj dvajset nadstropij, pod njim pa trd beton ... Ne, ona se lepo obleče, naliči, počeše, obuje si čevlje z visoko peto, se odpelje do opere in se vrže pod vlak in za eno uro zadrži ves sistem. Njena dobra prijateljica je potem izjavila

za časopis, da ste se z zdravnikom vedno srečevala na tej postaji, preden sta šla v gledališče. On je menda zelo kulturnen človek ...

Takoj potem v sredo je končal z življenjem kapitan v pokoju, iz Hellersdorfa, ki je služil na zahodni meji, imel je visok pritisk, za seboj dva infarkta in menda mu je bilo v zadnjem času vse težko. Težko je prenašal, da so ga vrgli iz službe in da so na meji morali zastrupiti tisoče psov, ker niso bili potrebni, saj so bili agresivni in popadljivi. Pse, te je imel rad, posebno rasne, to je potrdila njegova sestrična. Menda ji je nekolikokrat zaupal, da ga moti, kako je ta nedemokratska doba do psov nečloveška ... Zato si je oblekel najlepšo uniformo, napisal pisma prijateljem, sami visoki funkcionarji so to bili, in skočil. In predstavljajte si: Dva dni pred tem si je kupil polletni kupon za vozniško legitimacijo za vse proge! Še celo majhen fant lahko izračuna, koliko tega je v dveh dnevih prevozil. A ne? Gospod Bém, če to ni naključje, naj se ugreznem v zemljo!

Katrin se vrne v kuhinjo in otrese s sebe zimo. Nasmehne se, poboža me po laseh in gospa Blum reče: "Katrin, z gospodom Bémom sva se zelo zanimivo pogovorjala. Hočete še kaj? Kako pa vam je vseč naš kolač, gospod Bém? Naš očka nima rad orehov. Kar vse pojejte!"

In odreže še en košček.

"En teden po generalu se je vrgel pod vlak dobro stoječ farmacevt iz Charlottenburga, potem ko mu je žena zbežala na morje z nekim popolnim revežem, petnajst let mlajšim tajskim mornarjem, možu je poslala razglednico s krasnimi ladjami, hotela je, da ji izplača polovico lekarne, češ da bo začela na Tajskem novo življenje, da, tudi pri petdesetih človek lahko začenja na novo, prosi ga, naj jo razume. In on je prodal lekarno, denar je večinoma prenesel na njen račun, del na fond veslaškega društva, oba sta bila člana priljubljenega društva, in je šel na ubahn. Takšen kaliber je bil. Te serije niso naključje! Eden skoči, časopis to napiše in krokarji lahko pridejo naravnost na ubahn po to svojo reportažo."

Mislím na Güntherja, ko zvečer sediva v ubahnu in gledava reklame o spodnjem perilu, obešene na stropne televizije, in padava skozi ovinke predora. Za okni naraščajo in izginjajo luči praznih postaj in iz sten predora žarijo sprejarski dosežki.

Nad nama je Kreuzberg. Pred nama je koncert skupine The Notwist, pivo, postelja in odprto okno do nedeljskega jutra.

Katrin z ozkimi prsti trga babičino pismo iz Mesta železarn. Izvleče tri stotice in prebere sporočilo: "Vse najlepše za rojstni dan. Ne prideš na obisk?"

Nasmeje se. Reče, da je babica še vedno super ženska, samo preveč je sama in poleg tega ji še straši v stolpu, poslala ji bo razglednico, kaj, ko bi naslednji vikend nekam odpotovala, na primer na sever k morju, na primer do Arkone, splezala bi na svetilnik in imela pred sabo te visoke bele skale, veš, kazali so jih po televiziji, kako so se na njih lomili valovi, zdaj tam ne bo nikogar, saj je zima, niti ne čaka na odgovor, popravlja si košare v modrčku in doda, da si bo morala kupiti nekaj številc manjšega.

V vagonu ni nikogar. Vsaj ne od teh, ki jih vidimo.

Arnošt Goldflam

Arnošt Goldflam je dramatik, režiser in filmski ter gledališki igralec. Rojen je bil leta 1946 v Brnu. Dolgo je sodeloval v gledališču Hanacké divadlo v Prostějovu in v Brnu. Od leta 1993 je svobodni umetnik. Je avtor 25 gledaliških iger in dramtizacij (na primer dramtizacija Kafkovega *Procesa*, *Hotel Savoy* Josepha Rotha). Zelo znane so njegove gledališke igre *Biletárka (Biljeterka)*, *Sladký Teresienstadt (Sladki Teresienstadt)*.

Pripovedka je vzeta iz njegove najnovejše zbirke pripovedk *Pořád o jednom a jiné (Vedno o istem in drugo)*. V izvorno obdelani snovi nadaljuje z židovsko tematiko, ki je bila še posebno močna v kulturno mešanem okolju v medvojni Pragi. Tudi v tej pripovedki se kaže Kafkov vpliv.

Vedno o istem in drugo

(*Pořád o jednom a jiné, Sefer 2003*)

Življenje še zdaleč ni preprosto ...

Pavel ni verjel, da je njegovo življenje srečno, vsaj do tega trenutka ne. Bratov in sester ni imel, rasel je sam in pogosto se je tudi čutil osamljen. Njegova edina prijateljica je bila domišljija. Morda je to premočna beseda. Domišljija, še posebno, če je bogata, je neke vrste darilo, morda talent, nadarjenost, a toje bila v primeru Pavla premočna beseda. Prej bi se reklo, da je bil pravzaprav sanjač. V otroštvu se je kar precej dolgočasil. Nič ga ni kaj preveč zanimalo, ni imel kaj prida igrač in niti dobival jih ni preveč. Ni bil prevelik bralec, pri knjigi je zdržal pol ure, že se je njegova pozornost izgubila in njegove misli so bile nekje drugje. Včasih je z okna z zavistjo opazoval, kako njegovi sošolci igrajo nogomet na peščenem prostoru v parku. Ni se jim smel pridružiti, tudi če bi hotel. Mama bi ga še pustila, a oče tega ni želel. Bil je namreč prepričan, da igra s prijatelji ni preveč koristna zadeva in življenje, ki čaka človeka,